

ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİ (9., 10., 11. ve 12. SINIFLAR) ÖĞRETİM PROGRAMINDA VATANSEVERLİK DEĞERİ ve BU DEĞERE İLİŞKİN ÖĞRENCİ METAFORLARI*

Araştırma Makalesi / Research Article

Sarıbaş, M., Akça, D. (2020). Ortaöğretim Coğrafya Dersi (9., 10., 11. ve 12. Sınıflar) Öğretim Programında Vatanserverlik Değeri ve Bu Değere İlişkin Öğrenci Metaforları. *Kapadokya Coğrafya Dergisi*, (2)

Geliş Tarihi: 17.11.2020
Kabul Tarihi: 27.12.2020
E-ISSN:

Mustafa SARIBAŞ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

mustafasari2023@gmail.com

ORCID No: 0000-0002-7708-3719

Dilek AKÇA

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

dilekkakca@hotmail.com

ORCID No: 0000-0002-5447-8988

ÖZ

Günümüzde insanın aklını ve kalbini birlikte kullanması gerekliliği, eğitim sistemi içerisinde değerler eğitiminin önemini arttırmıştır. Değerler eğitimi ile bireylerin bilişsel boyutları yanında duyuşsal boyutlarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Temel insani özellikleri oluşturan ana değerler Türk eğitim sisteminde kök değerler olarak ifade edilmiştir. Türk eğitim sisteminde benimsenerek coğrafya öğretim programında da kendisine yer bulan kök değerlerden biri de vatanserverliktir. Bu çalışmada vatanserverlik değerinin coğrafya öğretim programında kazanımlar özelinde ne kadar yer aldığı ortaya çıkartılarak; ortaöğretim öğrencilerinin vatanserverlik değerine ilişkin sahip oldukları zihinsel algıları metaforlar yardımı ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaçla öncelikle coğrafya öğretim programında vatanserverlik değerinin yerini belirleyebilmek amacıyla doküman analizi yapılmıştır. Vatanserverlik değerinin gelişip kökleşmesinde coğrafya eğitimi önemli bir yere sahip olup, coğrafya öğretim programında vatanserverlik değeri ile doğrudan ilişkilendirilmiş yedi adet kazanım bulunmaktadır. Vatanserverlik değeri, coğrafya derslerinde 9. sınıfta bir, 10. sınıflarda iki kazanımla; 11. ve 12. sınıflarda ise sosyal bilimler liselerinde zorunlu, diğer liselerde seçmeli olarak ikişer kazanımla ilişkilendirilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ortaöğretim öğrencilerinin vatanserverlik değerine ilişkin sahip oldukları zihinsel algıları ortaya çıkarabilmek amacıyla bir metafor çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim deseninden yararlanılmıştır. Çalışmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmış olup, çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan bir erkek Anadolu imam hatip lisesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma için üç bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüş bildirme formu hazırlanmıştır. İlk bölümde yapılacak çalışmanın içeriğini anlatan açıklamalar, ikinci bölümde sınıf değişkeni anketi ve üçüncü bölümde "Vatanserverlik ..... gibidir/benzer. Çünkü ....." cümlesi yer almıştır. Çalışma sonucunda elde edilen ifadeler içerik analizi teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda vatanserverlik kavramına ilişkin toplam 129 katılımcı 87 adet geçerli metafor üretmiştir. Elde edilen bu metaforlar, sahip oldukları ortak özellikleri bakımından 10 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Ortaya çıkan kavramsal kategoriler öğrencilerin sınıf değişkenlerine göre farklılık

* Bu çalışma II. Uluslararası Kapadokya Sosyal Bilimler Öğrenci Kongresi'nde (KAPSOSBİL 16-18 Aralık 2020) sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

göstermektedir. En fazla metafor, tamamlayıcı ve bütünleyici olarak vatanseverlik ile gereklilik ve zorunluluk olarak vatanseverlik kategorilerinde ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vatanseverlik, Metafor, Değer Eğitimi, Coğrafya Eğitimi, Coğrafya Öğretim Programı.

PATRIOTISM VALUE and STUDENT METAPHORS RELATED to THIS VALUE in THE CURRICULUM of SECONDARY EDUCATION GEOGRAPHY COURSE (9.,10,11. and 12. GRADES)

ABSTRACT

Today, the necessity of using one's mind and heart together has increased the importance of values education in education systems. With values education, it is aimed to improve the affective dimensions of individuals as well as their cognitive dimensions. The main values that constitute basic human characteristics are expressed as root values in the Turkish education system. One of the root values adopted in the Turkish education system and found a place in the geography curriculum is patriotism. In this study, by revealing how much the value of patriotism is in geography curriculum specific outcomes; Secondary school students' mental perceptions about the value of patriotism have been tried to be revealed with the help of metaphors. For this purpose, primarily document analysis is carried out in order to identify the place of patriotism in the geography curriculum. Geography education has an important place in the development and root of the value of patriotism, and there are seven gains directly associated with the value of patriotism in the geography curriculum. The patriotism value in geography classes is associated with one learning outcome in 9th grades; 2 learning outcomes in 10th graders, and 2 learning outcomes for both 11th and 12th graders as obligatory in social sciences high schools and elective at other high schools.

In the second part of the study, a metaphor study was carried out in order to reveal secondary school students' mental perceptions of patriotism. In this part of the study, the Phenomenology pattern, which is one of the qualitative research methods, was used. Appropriate sampling method was used in the study, and the study group consists of students studying at a male Anatolian Religious Vocational High School in the Central Anatolia Region in the 2018-2019 academic year. A semi-structured statement form consisting of three parts was prepared for the study. Explanations describing the content of the study to be done in the first part, the class variable questionnaire in the second part and in the third part the statements_ "Patriotism is like / is similar to..... Because ....." sentence took place. The expressions obtained as a result of the study were analyzed using content analysis techniques. As a result of the research, 129 participants in total produced 87 valid metaphors regarding the concept of patriotism. These metaphors were gathered under 10 different conceptual categories in terms of their common features. The emerging conceptual categories differ according to the class variables of the students. The most metaphors appeared in the categories of patriotism as a complementary and integral and patriotism as necessity and obligation.

Keywords: Patriotism, Metaphor, Value Education, Geography Education, Geography Curriculum.

1. GİRİŞ

Günümüzde değişen dünya şartlarında bilginin değeri sürekli arttığı için eğitimde bilişsel boyut ön plana çıkarken, duyuşsal boyut ihmal edilerek ikinci plana atılmakta, bu durum bireylerin karakter ve kişilik gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Modern eğitim sistemlerinin bilgi ve becerilere olan önemi ön plana çıkarması tutum ve değerlerin ihmaline yol açmış, bu durum zeki, bilgili ancak olgunlaşamayan bireylerin yetişmesine neden olmuştur (Tahiroğlu ve Aktepe, 2015). Ortaya çıkan bu olumsuzluğu ortadan kaldırmak için, eğitimde bireylere duyuşsal boyut ile bilişsel boyutu birlikte kazandırabilmek amacıyla değerler eğitimi kavramı ortaya çıkmıştır. Türk milli eğitimi için önemli dönüm noktalarından biri olan 2023 Eğitim Vizyonunda birey için önerilen paradigma, insanın akıl ve kalp ile birlikte çift kanatlı olması gerekliliğidir; bu iki unsurun bütünlüğü insanı oluşturmaktadır (MEB, 2018b). Eğitim sistemleri sadece bilgi kazandırmak amacıyla değil, insanların karakterini inşa etmek için de şekillendirilir (Shobha & Kala, 2015).

Okul müfredatlarına karakter ve değer eğitimlerinin dahil edilmesi üzerine çok şey yazılmış ve tartışılmıştır (Kumarassamy & Koh, 2017). Günümüzde ilk ve ortaöğretim programlarında değer eğitimine yönelik yapılan vurgular dikkat çekici şekilde artış göstermiştir

(Aydın ve Yaşar, 2020). Değerler eğitimi, bütün insanlığın sahip olduğu ortak evrensel değerler ışığında, iyi karakterli, ahlaki değerleri benimsemiş, sorumluluk duygusuyla hareket eden vatandaşlar yetiştirmektir. Değerler eğitimi bu bakımdan bireylerde önemli ahlaki ve medeni değerler kazandırmayı amaçlarken; uzun vadede ahlaki konularda toplumsal sorunlara kafa yorarak dünyamızın daha güvenilir ve yaşanabilir hale getirilmesine yardımcı olmayı hedefler (Altan, 2011). Günümüzde insanlığın yaşanabilir ortamlara daha fazla ihtiyaç duyması, küresel anlamda karşılaşılan sorunlarla birlikte değerlerin önemini arttırmış, bu durum eğitim alanında değerlere daha fazla yer verilmesine sebep olmuştur (Değirmenci, 2018). Ne var ki değerler eğitimi soyut kavramlardan oluşan bir yapı olduğu için, öğrencilerin bu değerleri içselleştirmesi oldukça zordur (Aktepe, 2010). Bu nedenle değer eğitiminde öğrenme öğretme süreçlerinin tasarlanması ve uygulanması iyi bir şekilde planlanmalıdır. Eğitimlerin etkinlik temelli olarak verilmesi, değer eğitimindeki kalıcılığı ve başarıyı arttıracaktır (Uzunöz, Aktepe ve Köybaşı, 2018).

Değerler, felsefi olarak çok tartışmalı bir konu olmakla birlikte hemen hemen her sosyal bilimin içinde yer alan, bütün disiplinlerin üzerinde durduğu bir konudur (Çal ve Demirkaya, 2018). Eğitim sistemleri temsil ettikleri kültürün ve toplumun hedeflerini gerçekleştirmek için oluşturulduğundan tarafsız bir eğitim olmayacağı gibi, eğitim sisteminin bir parçası olan değerler eğitiminde de tarafsızlık yoktur (Çifçi ve Ünalı, 2014). Değer kavramı felsefi olarak varlık problemi olarak görülürken, sosyolojik anlamda kültürel ve toplumsal değişim kavramlarıyla izah edilmeye çalışılmış olup, değerler bireylere nasıl davranmaları gerektiğini belirterek, toplumsal bütünleşmeye de yardımcı olur (Kurttaş, 2017).

Bireyin değer eğitimini özümseyerek içselleştirmesi, ulusal ve evrensel değerlere sahip olmasını sağlar. Bu amaçla bireylerin bilişsel olarak ahlaki değerleri, olumlu olumsuz olarak ayırt edebilmesi, kuralları sorgulayabilmesi, bireysel ve toplumsal hayata yapacağı olumlu etkileri fark edebilmesi gerekir. Okullar ve öğretim programları uygun ortamlar ve sosyal davranış modelleri oluşturarak, öğrencilerin değer yargılarının gelişmesinde önemli rol oynarlar (MEB, 2017). Ders içinde veya dışında okulda yapılan etkinlikler öğrencilerin değerlere ilişkin tutumlarını doğrudan etkileyecektir.

Değerlerimiz, temel insani özelliklerimiz yanında öğretim programlarının temel bakış açısını da şekillendirmektedir. Türk eğitim sistemi, temel değerleri benimseyerek akademik açıdan başarılı bireyler yetiştirme amacı güttüğü için, değerler öğretim programında var olan her disiplinde yer almıştır. Bir toplumun geleceği, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu niteliklerle bütünleşen insanlara bağlıdır. Bundan dolayı eğitim sistemimiz bireylere uygun ahlaki ilkeleri benimseterek bu ilkelerin istedik yönde davranışa dönüştürülmesini hedeflemektedir. Bütün bu hedefler ışığında eğitim sistemimiz sürekli revize edilmektedir. Eğitim sistemimiz hem akademik hem de ahlaki yönden yetkinliğe ulaşmış bireyler yetiştirmek için öğretim programlarına “kök değerler”i koymuştur. Türk milli eğitimindeki öğretim programlarında yer alan başlıca kök değerler adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverliktir (MEB, 2018a). Bahsedilen kök değerler coğrafya öğretim programı içinde de yerini almış olup, bu kök değerlerden biri de vatanseverliktir.

Ülkelerin politik hedefleri ile beklentileri de öğretim programlarını ve değerlerin öğretim programlarında yer alma şekillerini etkileyebilmektedir. Örneğin Avrupa Birliği’ne geçiş ve uyum normları çerçevesinde Türkiye’de öğretim programlarında yapılan değişiklikler coğrafya öğretim programını da şekillendirmiştir (Gülersoy, 2007). ABD, Kanada ve Singapur gibi farklı kültür ve milletlerden meydana gelen ülkelerin politik hedefleri doğrultusunda sosyal bilgiler öğretim programında vatanseverlik değeri doğrudan yer almazken, ulus devlet özelliği taşıyan Türkiye’de ise doğrudan verilmesi gereken kök değerler arasında yer almaktadır (Yavuz, 2018). Bazı kültürlerde değerler okullarda açık bir şekilde öğretilirken bazılarında öğretilmez. Ancak değerlerin doğrudan öğretilmediği ülkelerde değerler yine de modellenir, açıklanır, analiz edilir veya tartışılır (Planinc, 2008).

Değerlerin erozyona uğradığı, değer çöküntülerinin yaşandığı günümüzde, coğrafya öğretiminde, coğrafya kazanımları ile ilişkilendirilerek verilen değerler eğitimi önemli bir yere sahiptir. Coğrafya öğretim programı öğrencileri belli coğrafi kavram ve beceriler yanında hedeflenmiş tutum ve değerlerle donatarak ortaöğretimden mezun etmeyi amaçlar (Artvinli, 2011).

Coğrafya eğitimi yurttaşlık eğitimi için önemli fırsatlar sunmakta olup, yurttaşlık eğitiminin önemli faktörlerinden biridir (Henau & Miguet, 2003). Dünyada yaşanan zıtlıklar ve tartışmalar bağlamında coğrafya eğitimi değerlerin bireylere aktarımında önemli bir yere sahiptir (Avcı, 2016). Gençlerin ahlaki eğitiminde coğrafya önemli bir yere sahip olmakla birlikte sürecin iyi planlanması gerekir. Örneğin küresel bağlamda çevresel süreçlerle ilgili karmaşık konuların, problemlerin verilmesinde ahlaki açıdan dikkatli bir öğretimin uygulanması gerekmektedir (Lambert, 1999). Bu durum coğrafya dersinin öğretim programlarında bilişsel alan dışında da misyonlar üstlenebildiğini ortaya koymaktadır.

Eğitim bilimlerindeki önemi giderek artan değerler eğitimi, coğrafya eğitiminin de önemli ve vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. 2017 yılındaki program değişikliği ile de öğrencilere kazanımlar yolu ile tutum ve değerlerin içselleştirilmesi amaçlanmıştır. 2017 coğrafya öğretim programında değer etkinlikleri 9., 10. ve 11. sınıfta ders kitaplarında değer telkini yaklaşımı ile 12. sınıf ders kitaplarında ise değer açıklama yaklaşımı ile kazandırılmak istenmektedir (Aydın ve Yaşar, 2020). Değerler, coğrafya dersinin konuları ile bağlantılı bir şekilde verilirse değerler eğitimi bir bütün olarak başarıya ulaşacaktır (Çifçi ve Ünaldı, 2014).

2017 coğrafya öğretim programı ile değer eğitimi yoluyla; coğrafyanın konusunu oluşturan mekan ve mekana ait özellikleri koruyup, geliştirerek, vatani sevme, koruma gibi vatan bilinci oluşturacak duyguları destekleyecek çalışmaların yapılması hedeflenmiştir (Demiralp, 2017). Türk Dil Kurumu internet sayfasında Güncel Türkçe Sözlükte “vatanseverlik” kavramı “doğduğu yeri, evini, köyünü, müstakil devlet sınırları içinde memleketini sevmektir” şeklinde açıklanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2019). Coğrafya dersleri öğrencilere vatanın doğal güzelliklerini öğrenip, tanımalarına, ülkesinde gidemediği ve göremediği güzelliklerin farkına varmasına yardımcı olur. Aynı zamanda coğrafya dersi öğrencilerin ülkelerine karşı oluşturacağı sevgi duygusuna da katkıda bulunur. Kendi ülkesini diğer ülkelerle kıyaslayarak ülkesinin artılarını öğrenir, bu sayede yaşadığı ülkeye karşı daha fazla sevgi besler. Vatanını seven, yurdunu tanıyan, kaynaklarını tasarruflu şekilde kullanmada sorumluluk sahibi olan bireyler yetiştirmede coğrafya dersleri önemli bir yere sahiptir (Yörü, 2007). Coğrafya eğitimi mekânsal bir bilinç oluşturma yanında sorumluluk ve aidiyet duygusu kazandırmada, yaşadığı dünyayı anlamada, farklı kültürleri tanıyarak onları hoş görebilme duygularını geliştirecek içerik zenginliğine sahiptir (Atasoy ve Koç, 2015). Vatanseverliğin milli ve kültürel değerlere bağlılık, milli gurur, vatan millet sevgisi, vatan ve millet için fedakârlık, kimlik ve aidiyet duygusu ile ilişkili olduğu görülmektedir (Çifçi, 2014; Çifçi, 2017). Literatürde vatanseverlikle ilgili birçok tanım yapılmakla birlikte kısaca vatanseverlik bireyin vatan olarak değerlendirdiği mekanla ilgili değer yargılarını, sevgi ve bağlılık boyutunu ifade etmektedir.

Vatanseverlik kavramı Osmanlı İmparatorluğu’nda 19. yüzyıldan itibaren gündeme gelerek bazı düşünce akımlarının içinde kendine yer bulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra vatanseverlik değeri devlet ideolojisinin kurumları tarafından açık ya da örtük bir şekilde verilmeye çalışılmıştır. Okullar da devlet ideolojisinin aktarıldığı kurumlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Vatanseverlik eğitimi özellikle eğitim programlarında kendine yer bularak bazen ulus oluşturma bazen de milliyetçilik temelinde tasarlanarak aktarılmıştır (Ercan, 2015).

Bununla birlikte vatanseverlik değeri herkesin zihninde farklı biçimlerde algılanarak şekillenmektedir. Vatanseverlik değerine ilişkin bireylerin zihinsel algılarını ifade etme ve ortaya çıkarmada değişik yollar bulunmakla birlikte bu yollardan biri de metaforlardır. Metafor, X olgusunun Y olgusu gibi olduğunu açık veya örtük bir şekilde belirtilmesi ile oluşur. Bu durum metaforu zihinsel bir model olarak güçlü kılar. Dolayısıyla metafor iki benzeşmez olgu arasında bir ilişki kurarak belli bir zihinsel şemanın başka bir zihinsel şema üzerine yansıtılmasını sağlar (Saban, 2008a). Metaforlar insanların belli bir olguyu başka bir olguyla görmesini sağlayan zihinsel kavrayış biçimleridir (Saban, 2009). Bir kavramın geleneksel anlamları dışında, bir ve daha fazla kelimenin yardımı ile şiirsel bir dille ifade edilmesidir (Lakoff, 1993). Bilişsel dilbilim görüşe göre ise metafor, bir kavramsal alanı başka bir kavramsal alan açısından anlamak olarak tanımlanır (Kövecses, 2010).

Türk Dil Kurumu internet sayfasında Güncel Türkçe Sözlükte “metafor” kavramı “meczaz” olarak, “meczaz” kavramını ise “a. Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz. b. Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek

biçimde kullanma” olarak açıklanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2019). Eğitimciler için metaforlar, karmaşık yapı ve kavramları basite indirgeyerek, anlaşılır hale getirmek için kullanılan bir araçtır (Kıral, 2015).

Metaforların özellikleri, dikkate alındığında eğitimin her alanında kullanılabileceği görülmektedir. Metaforlar özellikle; bir kavramı farklı bir kalıpla yorumlama, bir kavramı farklı bir kavramla tanımlama, bir kavramı farklı bir boyutta görme, bir kavramı farklı bir kavramın benzetme yönüyle betimleme özelliklerinden dolayı birçok araştırmacı tarafından kullanılmaktadır (Kalyoncu, 2012). Metaforlar, kişilerin kavram ve olguları algıladıkları biçimde benzetme yapmalarına yardımcı oldukları gibi (Aydın, 2011); birçok olgu, kavram ve düşünceye de anlam kazandırır (Beldağ ve Geçit, 2017).

Metaforlar günlük hayatımızda o kadar yaygın kullanılır ki genellikle fark edilmez hale gelerek, sıradanlaşırlar. Örneğin biri öldüğünde “bizi terk etti”, “kayıp gitti”, “onu kaybettik” gibi ifadeler kullanılır. Aslında ne bizi terk eden biri, ne kayan biri ne de bizim kaybettiğimiz bir şey vardır. Bu sözlerden sadece ölen bir insan olduğunu anlarız (Lakoff ve Turner, 1989). Bir olguyu, olayı, durumu veya düşünceyi anlatarak somutlaştırmak için kullandığımız kavramlar; benzer nesnelere, olaylara, durumları birbirinden ayırdığı gibi, aynı zamanda birbirleriyle ilişki kurmaya da yardımcı olur (Meydan, 2012). Metaforlar aynı zamanda kişinin gelecekteki eylemleri için de kılavuz olabilir (Sağdıç ve İlhan, 2018). Metafor kavramı, son zamanlarda eğitimcilerin dikkatini çekmekte; öğrenci, öğretmen aday ve öğretmen gibi eğitim sisteminin değişik bileşenlerinin çeşitli kavram ve değerlerine yönelik algılarını ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır (Ekici, 2016).

2. AMAÇ

Bu araştırmanın iki ana amacı bulunmakta olup, ilk amacı vatanseverlik değerinin coğrafya öğretim programında hangi kazanımlarla ilişkili olduğunu ortaya çıkartmaktır. İkinci amacı ise, ortaöğretim öğrencilerinin vatanseverlik değerine ilişkin sahip oldukları zihinsel algılarının metaforlar yardımı ile ortaya çıkarmaktır. Bu amaçlar çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

- Vatanseverlik değeri coğrafya öğretim programında hangi kazanımlarla doğrudan ilişkilendirilmiştir?

- Ortaöğretim öğrencilerinin vatanseverlik kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir? Ortaya çıkan metaforlar hangi kavramsal kategoriler altında toplanmış olup; kavramsal kategoriler öğrencilerin sınıf düzeyleri bakımından farklılık göstermekte midir?

Bunun yanında alanyazında ortaöğretim öğrencilerinin “vatanseverlik” değerine ilişkin zihinsel algılarını ortaya çıkaran araştırmalar oldukça az olup, yapılan çalışmalar genelde daha somut bir kavram olan “vatan” üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmanın bir diğer amacı da alanyazında vatanseverlik değerine ilişkin yapılan çalışmalara katkı sağlamaktır.

3. YÖNTEM

Araştırma iki aşamadan oluşmakta olup her iki aşamada da nitel araştırma modeli kullanılmıştır; nitel araştırma kavramı “şemsiye kavram” olarak ifade edilmekte ve bu şemsiye altında birçok araştırma deseni bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Öncelikle araştırmada coğrafya öğretim programında vatanseverlik değerinin yerini belirleyebilmek amacıyla doküman analizi yapılmış olup bu aşamada ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programı incelenmiştir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkin şekilde kullanılması gereken bilgi kaynaklarını oluşturur. Nitel araştırmalarda doğrudan gözlem ve görüşmelerin mümkün olmadığı durumlarda araştırmaya yazılı dokümanlar dahil edilebilir. Doküman analizi, araştırılacak olan olgu ve olaylar hakkında bilgiler barındıran yazılı materyallerin analiz edilmesi olup, bu yöntem diğer nitel yöntemlerle birlikte kullanıldığı gibi tek başına bir araştırma yöntemi de olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İlk bölümde MEB’in 2018 yılında yayınladığı 9., 10., 11., ve 12. sınıf coğrafya öğretim programlarında vatanseverlik değeri ile ilişkilendirilen kazanımlar incelenmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde olgubilim deseni kullanılmış olup, olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) deseni günlük hayatta farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmamızı sağlar. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Günlük hayatta, değişik şekillerde bu olgularla karşılaşsak da; olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. İşte bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bununla birlikte öğrencilerin sahip olduğu vatanseverlik değerinin tek bir metaforla açıklanması yeterli olmayabilir. Çünkü metaforlar tanımlamaya çalıştığı olgunun sadece bir parçasını temsil ettiği için tümünü açıklamada yetersiz kalır. Bu durumda, belli olguların bir bütün olarak açıklanabilmesi için alternatif metaforlara ihtiyaç duyulmaktadır (Saban, 2008b).

Araştırmanın katılımcılarını 2018-2019 eğitim öğretim yılında İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan erkek imam hatip lisesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. 9., 10., 11. ve 12. sınıflarda öğrenim gören toplam 216 öğrenci gönüllü olarak araştırmaya katılmış olup, 87 tanesinin açık uçlu metafor formu yeterli şartları taşımadığı için elenmiştir. Geriye kalan 129 metafor formu değerlendirmeye alınmıştır. Yeterli şartları taşıyan metaforların sınıflara göre dağılımı incelendiğinde en fazla metaforun 11. sınıflar tarafından (% 31) üretildiği görülmektedir (Tablo: 1).

Tablo 1: Üretilen Metaforların Sınıflara Dağılımı

<i>Sınıf</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
9	28	21,5
10	29	22,5
11	40	31
12	32	25
Toplam	129	100

Anadolu imam hatip lisesi öğrencilerinin vatanseverlik kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarabilmek için, üç bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüş bildirme formu hazırlanmıştır. İlk bölümde yapılacak çalışmanın içeriğini anlatan açıklamalar, ikinci bölümde sınıf değişkeni anketi ve üçüncü bölümde “Vatanseverlik ..... gibidir/benzer. Çünkü .....” cümlesi yer almıştır. Yarı yapılandırılmış bu cümle öğrencilerin “vatanseverlik” kavramına yönelik metaforik algılarını ortaya çıkarmak için oluşturulduğundan, öğrencilerin hiçbir şekilde formda değişiklik yapmadan, tek bir metafor üzerinde uygun şekilde görüş bildirmeleri gerektiği yönünde açıklama yapılmıştır. Bu formlarda “gibi/benzer” sözcükleri metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişkiyi kurarken, “çünkü” sözcüğü bu ilişkinin gerekçesini açıklamaktadır (Akbaş ve Gençtürk, 2013). Öğrencilerin yarı yapılandırılmış görüş bildirme formlarında ifade ettikleri cümleler araştırmanın ikinci veri kaynağını oluşturmuştur.

3.1. Verilerin Analiz Edilmesi

Öğrencilerin ortaya koydukları metaforlar beş aşamada analiz edilmiştir.

3.1.1. Sıralama ve Kodlama Aşaması

Bu aşamada öncelikle öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar alfabetik sıraya göre listelenerek sıralanmıştır. Oluşturulan bu geçici liste için, öğrencilerin kağıtta belirli bir metaforu net bir şekilde ifade edip etmediğine bakılmış; daha sonra net bir şekilde ifade edilen bu metaforlar kodlanmıştır.

3.1.2. Tasnif Etme Aşaması

Bu aşamada öğrencilerin ürettiği metaforlar, metaforların konusu, metaforun kaynağı ve metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişki bakımından analiz edilmiştir. Bu aşamada boş olan, metafora ilişkin herhangi bir gerekçe sunulmayan, birden fazla kategoriye ait özellikleri içeren, birden fazla metafor bulunan ve mantıksız açıklamaların bulunduğu kâğıtlar elenmiştir. Ayrıca bu metafor imgelerini hangi öğrencinin ürettiğine ilişkin kişisel bilgiler, ifade edilen metafor imgesinin hemen ardından parantez içine kodlanmıştır. Örneğin (10), bu kodlamadaki rakam metafor imgesini üreten öğrencinin kaçınıcı sınıfta olduğunu belirtmektedir. Çalışma yapılan okuldaki öğrencilerin tamamı erkek olduğu için demografik özelliklerde ayrıca cinsiyet belirtilmemiştir.

3.1.3. Kategori Geliştirme Aşaması

Bu aşamada öğrencilerin ürettiği metafor imgeleri, vatanseverlik kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda ortaya çıkan vatanseverlik metaforları 10 farklı kavramsal kategoride sınıflanmıştır.

Bu kategoriler şunlardır:

- Gereklilik ve Zorunluluk Olarak Vatanseverlik
- Tamamlayıcı ve Bütünleyici Olarak Vatanseverlik
- Yaşam Kaynağı Olarak Vatanseverlik
- Duygusal Bağ Olarak Vatanseverlik
- Mücadele ve Kararlılık Olarak Vatanseverlik
- Birleştirici ve Bütünleştirici Olarak Vatanseverlik
- Yol Gösterici ve Aydınlatıcı Olarak Vatanseverlik
- Koruyucu Unsur Olarak Vatanseverlik
- Kutsallık Olarak Vatanseverlik
- Eşsiz ve Benzersiz Olarak Vatanseverlik

3.1.4. Geçerlilik ve Güvenirlik Aşaması

Geçerlik ve güvenirlik, bilimsel araştırmalarda sonuçların inandırıcılığını sağlamak amacıyla kullanılan en yaygın ölçütlerdir. Araştırmacılar kullanılan veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenirliğini test ederek okuyucuya rapor etmek için ayrıntılı olarak belirlenmiş tanım ve yöntemler kullanılmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma bulgularının geçerlik ve güvenirliğini sağlamak amacıyla kavramsal kategorilere nasıl ulaşıldığı ayrıntılı bir şekilde açıklanarak, öğrencilerin oluşturduğu imgelerden yapılan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmada temel veri kaynağı olarak kullanılan metafor imgelerine bulgular kısmında yer verilmiştir.

3.1.5. Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması

Güvenirlik çalışmasından sonra geriye kalan 87 adet metaforun ve bu metaforların oluşturduğu 10 adet kavramsal kategorinin geliştirilmesinden sonra, bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak coğrafya öğretim programında vatanseverlik değerine ilişkin bulgulara, ikinci olarak da öğrencilerin vatanseverlik değerine ilişkin sahip oldukları metaforlarla ilgili bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2018 coğrafya öğretim programında sınıflar bazında verilen kazanım sayıları sınıf seviyelerine ve haftalık ders saatlerine göre farklılık göstermektedir. 9. sınıfta 22 olan kazanım

sayısı 11. sınıfta 40'a çıkarken, 12. sınıfta 34'e düşmektedir. Bununla birlikte 11 ve 12. sınıflarda haftalık 2'şer saatlik olan öğretim programlarındaki kazanım sayıları 4 saatlik olan programlara göre yaklaşık olarak 10'ar tane azalmaktadır (Tablo: 2).

Tablo 2: Coğrafya Öğretim Programında Sınıf Düzeylerine Göre Kazanım Sayıları ve Vatanseverlik Değeri

Sınıf Düzeyi	Toplam Kazanım Sayısı	Vatanseverlik Değeri İle İlişkilendirilen Kazanım Sayısı	Yüzde (%)
9	22	1	4.5
10	34	2	5.9
11 (2 Saatlik)*	29	1	3.4
11 (4 Saatlik)*	40	2	5
12 (2 Saatlik)*	24	1	4.2
12 (4 Saatlik)*	34	2	5.9

(MEB, 2018a).

* Coğrafya dersleri, sosyal bilimler liseleri hariç, 11. ve 12. sınıflarda seçmelidir.

Coğrafya öğretim programında yer alan on adet kök değerden biri olan vatanseverlik değeri ile doğrudan ilişkilendirilmiş olan toplam yedi adet kazanım bulunmaktadır. Coğrafya öğretim programında dokuzuncu sınıf hariç bütün sınıflarda vatanseverlik değeri ile ikişer kazanım ilişkilendirilmiştir. Vatanseverlik değeri ile ilişkilendirilen yedi kazanımın üç tanesi doğal sistemler ünitelerinde yer alırken, beşeri sistemler ünitesi ile küresel ortam: bölgeler ve ülkeler ünitelerinde ikişer kazanım yer almaktadır (Tablo: 3). Vatanseverlik değeri ile doğrudan ilişkilendirilen kazanım sayılarının toplam kazanım içindeki oranlarına bakıldığında, vatanseverlik değerinin en fazla yer aldığı sınıf düzeylerinin 10. (% 5.9) ve 12. sınıflar (4 saatlik öğretim programı, % 5.9) olduğu; bu değere en az yer verilen sınıf ise % 3.4 ile 11. sınıfların 2 saatlik öğretim program olduğu görülmektedir. Vatanseverlik değeri ile doğrudan ilişkilendirilen kazanım sayıları sınıf düzeylerine ve haftalık okutulan coğrafya ders saatine göre farklılık göstermektedir (Tablo: 2). 9. ve 10. sınıflarda ise coğrafya ders saatleri ikişer saat olup tüm Türkiye’de bu sınıflar düzeyinde zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Vatanseverlik değeri coğrafya öğretim programında doğrudan bu kazanımlarla birlikte öğrencilere verilirken, aynı zamanda diğer kök değerlerle ve ilişkili olduğu alt değerlerle birlikte de verilmektedir.

Vatanseverlik değeri ile ilişkili olarak 2018 yılındaki coğrafya öğretim programı ile öğrencilerin;

- ✓ *Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi,*
- ✓ *Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye’nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması,*
- ✓ *Coğrafi bilgilere sahip olmanın “vatan bilinci” kazanılmasına yardımcı olması beklenmektedir (MEB, 2018).*

Tablo 3: 2018 Coğrafya Öğretim Programında “Vatanseverlik” Değeriyle İlişkilendirilen Kazanımlar

Ünite Adı	Kazanım Numarası	Kazanım Adı
Beşeri Sistemler	9.2.4.	Türkiye’deki yerleşim birimlerini idari fonksiyonlarına göre ayırt eder. <i>Türkiye’nin idari yapısı verilirken ülkenin mevcut sınırlar dâhilinde bölünmez bütünlüğüne vurgu yapılır.</i>
Doğal	10.1.14.	Türkiye topraklarının kullanımını verimlilik açısından değerlendirir.

Sistemler		<p>a) Türkiye’de erozyonun etkisine vurgu yapılır.</p> <p>b) Gelecek nesillere daha yaşanabilir bir ülke bırakabilmek için topraklarımızın korunmasının gerekliliğine değinilir.</p>
Doğal Sistemler	10.1.17.	<p>Türkiye’deki doğal bitki topluluklarının dağılışını yetiştirme şartları açısından analiz eder.</p> <p>Türkiye’deki endemik ve relik bitkilerin dağılışı, önemi ve korunması gerekliliği üzerinde durulur.</p>
Doğal Sistemler	11.1.4.*	<p>Su ekosisteminin unsurlarını ve işleyişini açıklar.</p> <p>a) Su döngüsü ve dünyadaki su varlığının doğal sistemlerin işleyişi üzerindeki etkilerine değinilir.</p> <p>b) Ramsar Sözleşmesi’ne vurgu yapılır.</p> <p>c) Türkiye’deki sulak alanların endemik zenginliğinin önemi ve korunmasının gerekliliği üzerinde durulur.</p>
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	11.3.4.	<p>Türkiye’nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasını konumu açısından değerlendirir.</p>
Beşeri Sistemler	12.2.14.*	<p>Türkiye’deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar.</p> <p>a) Türkiye’deki doğal ve kültürel sembollerin mekân algısına olan etkisine yer verilir.</p> <p>b) Türkiye’nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere yer verilir.</p> <p>c) Coğrafi işaret kavramı ve Türkiye’deki örneklerine yer verilir.</p>
Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	12.3.3.	<p>Tarihsel süreçte Türkiye’nin jeopolitik konumunu değerlendirir.</p> <p>Kıbrıs’ın, Türkiye’nin jeopolitik konumuna olan etkisine yer verilir.</p>

(MEB, 2018).

*Bu kazanımlara 11. ve 12. sınıfların haftalık 2 saatlik öğretim programlarında yer verilmemektedir.

11. sınıf doğal sistemler ünitesinde yer alan 11.1.4. numaralı kazanım ile 12. sınıf beşeri sistemler ünitesinde yer alan 12.2.14. numaralı kazanım haftalık 2 saatlik öğretim programlarında yer verilmemektedir. Dolayısıyla 11 ve 12. sınıflarda uygulanan haftalık 2 saatlik öğretim programlarında vatanseverlik değeri doğrudan birer kazanımla ilişkilendirilmiştir (Tablo: 3). Sınıflar özelinde vatanseverlik değerinin doğrudan ilişkilendirildiği kazanım sayılarının toplam kazanım sayılarına oranı oldukça düşüktür.

Coğrafya öğretimi, vatan sevgisinin dolayısıyla vatanseverlik duygusunun gelişip kökleşmesindeki kaynaklardan birini oluşturur. Vatan sevgisinin kaynağı yaşanan coğrafya olup, vatan coğrafyanın ta kendisidir (Aksoy, 2003). Vatanseverlik değerine sahip bireylerden ülke ve dünya sorunlarıyla ilgilenecek çözüm üretmesi, toplumsal değerleri benimseyerek tarihsel süreç içinde kendine düşen rol ve sorumlulukların farkına varması, tarihsel mirası koruması ve haklarını bilmesi beklenir. Vatanseverlik değeri ile toplumsal düzen ve devamlılık sağlanır (Avcı, İbret ve Avcı, 2017). Coğrafya öğretim programında vatanseverlik değerinin doğrudan öğrencilere verilebileceği içerik ve kazanım miktarları artırılmalıdır. Coğrafya öğretim programındaki yönergeler doğrultusunda yapılacak olan coğrafya dersleriyle vatanseverlik değeri rahatlıkla öğrencilerde içselleştirilebilecektir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmada, Anadolu erkek imam hatip lisesi öğrencilerinin vatanseverlik kavramına ilişkin olarak doldurdukları yarı yapılandırılmış formlardan zayıf imgeli olanlar çıkarıldıktan sonra toplam 129 adet geçerli metafor formu elde edilmiştir. Elde edilen geçerli metafor kağıtlarının

sınıflara dağılımına bakıldığında 9. sınıflar 28 tane, 10. sınıflar 29 tane, 11. sınıflar 40 tane ve 12. sınıflar 32 tane geçerli metafor kağıdı oluşturmuşlardır. Araştırma sonucunda elde edilen tasnif çalışmalarında 87 adet farklı geçerli metafor üretilmiştir. Elde edilen bu metaforlar 10 farklı kategoride sınıflandırılmıştır (Tablo: 4).

Tablo 4: Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı

Kategoriler (n=10)	f	Metaforlar	f
Gerekliklik ve Zorunluluk Olarak Vatanserverlik	43	Kalp 10, beyin 4, kan 3, evin temeli 2, ekmek 1, kalemdeki uç 2, damar 1, öğretmen 1, alyuvar 1, öğrenci 1, yemeğin tuzu 1, prizdeki elektrik 1, kolon 1, benzin 1, şehadet 1, ağacın kökü 1, yay 1, bitkinin kökü 1, toner 1, faz 1, toprak 1, silahtaki mermi 1, kılıç 1, soluk borusu 1, vücut 1, iskelet sistemi 1, meyvenin çekirdeği 1.	27
Tamamlayıcı ve Bütünleyici Olarak Vatanserverlik	25	Göz 2, şeref 2, dostluk 2, ders 1, tuz 1, baharat 1, inanç 1, arabanın tekerleği 1, sağlık 1, kulak 1, davulun tokmağı 1, okyanustaki su 1, bayrağımızdaki al kırmızı renk 1, aile 1, yelkovan ile akrep 1, elimiz ayağımız 1, elektrikli aletin pili 1, kar 1, çayla şeker 1, kalenin surları 1, istiklal marşı 1, ruh 1.	22
Yaşam Kaynağı Olarak Vatanserverlik	25	Oksijen 7, su 7, güneş 3, hava 2, akvaryumdaki su 1, çöldeki su kaynağı 1, dünya 1, toprak 1, bebeğin kordonu 1, şah damarı 1.	10
Duygusal Bağ Olarak Vatanserverlik	7	Aşk 3, Aşık Veysel 2, sevgili 1, aile sevgisi 1.	4
Mücadele ve Kararlılık Olarak Vatanserverlik	5	Atatürk 1, savaşmak 1, çınar ağacı 1, canını seve seve vermek 1, çölde çıkan papatya 1.	5
Birleştirici ve Bütünleştirici Olarak Vatanserverlik	5	Çimento 1, vida 1, yapıştırıcı 1, baba 1, aile bağları 1	5
Yol Gösterici ve Aydınlatıcı Olarak Vatanserverlik	4	Öğretmen 1, ay 1, yıldızlar 1, ışık 1.	4
Koruyucu Unsur Olarak Vatanserverlik	4	Ev 1, aile 1, baba 1, kalenin kapısı 1.	4
Kutsallık Olarak Vatanserverlik	3	Şehit 1, namaz 1, iman 1.	3
Eşsiz ve Benzersiz Olarak Vatanserverlik	3	Evladına olan sevgisi 1, ay 1, altın 1.	3

Araştırma sonucuna göre en fazla metafor imgesi gerekliklik ve zorunluluk olarak vatanserverlik kategorisi ile tamamlayıcı ve bütünleyici olarak vatanserverlik kategorilerinde oluşmuştur. Çalışma sonucunda vatanserverlik değeri ile ilgili öğrenciler tarafından en fazla üretilen metafor imgeleri kalp (10), su (7), oksijen (7)'dir (Tablo: 5).

Tablo 5: Birden Fazla Katılımcı Tarafından Üretilen Başat Metafor İmgeleri

Metafor İmgeleri	f
Kalp	10

Su	7
Oksijen	7
Beyin	4
Kan	3
Aşk	3
Güneş	3

4.2.1. Gereklilik ve Zorunluluk Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriye 43 katılımcı ve 27 metafor temsil etmekte olup, en fazla katılımcının bulunduğu kategoridir. Bu kategoride 11 tane 9. sınıf, 6 tane 10. sınıf, 20 tane 11. sınıf ve 6 tane 12. sınıf olmak üzere 43 katılımcı bulunmaktadır. Bu kategoride en fazla metafor imgesi üretenler 11. sınıflar olmuştur. Bu kategoride yer alan en başat metafor imgeleri şunlardır: Kalp (f=10), beyin (f=4), kan (f=3), evin temeli (f=2), kalemdeki uç (f=2).

Bu kategoriye oluşturan metaforlar genellikle herhangi bir varlığın, unsurun olabilmesi, fayda sağlayabilmesi veya yeterliliklerini yerine getirebilmesi için gereklilik ve zorunluluk ifade eden imgelerdir. Örneğin; *“Vatanseverlik bir evin temeli gibidir Çünkü nasıl ki bir evin temeli olmadan ayakta duramıyorsa vatanseverlik olmazsa vatanda ayakta duramaz”* cümlesinde vatanseverlik evin temeline benzetilmiş, evin ayakta durabilmesi için evin temeli, vatanın ayakta durabilmesi için de vatanseverliğin gerekli ve zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

“Vatanseverlik İslam’ın ilk şartı şehadet gibidir Çünkü şehadet olmadan İslam olmayacağı gibi vatanseverlik olmadan vatan olmaz” (9).

“Vatanseverlik beyin gibidir Çünkü beyin olmadan vücut eylem gösteremez. Vatanseverlik olmadan da biz anlamlı bir eylem gösteremeyiz” (9).

“Vatanseverlik kılıç gibidir Çünkü kılıç olmazsa savaş kazanılmaz. Vatanseverlik olmadan da savaş kazanılmaz”(9).

4.2.2. Tamamlayıcı ve Bütünleyici Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriye 25 katılımcı ve 22 metafor temsil etmekte olup, 9. sınıflardan 7, 10. sınıflardan 9, 11. sınıflardan 3 ve 12. sınıflardan 6 katılımcı bulunmaktadır. Bu kategoride her sınıf düzeyinde metafor imgesi üretilmiştir.

Bu kategoride yer alan en başat metafor imgeleri şunlardır: Göz (f=2), şeref (f=2), dostluk (f=2). Bu kategoriye oluşturan metaforlar genellikle herhangi bir varlığın bütünlüğünü tamamlayan unsurlardır. Örneğin *“Vatanseverlik şeref gibidir Çünkü insanda şeref olmazsa o insan eksiktir. Vatanseverliğe sahip olmayan insan da bir yönüyle eksiktir”* (9) gibi.

“Vatanseverlik dostluk gibidir. Çünkü dostluk olmazsa yalnız kalırız. Vatanseverlik olmadan da içimizde bir şeyler eksik kalır” (9).

“Vatanseverlik bir ders gibidir. Çünkü ders olmazsa eğitimimizi tamamlayamayız. Vatanseverlik olmadan insan kendini tamamlamış sayılmaz” (9).

“Vatanseverlik inanç gibidir. Çünkü insanın inancı olmadan kendini nasıl boşlukta hissederse, vatanseverlik olmadan da insan kendini boşlukta hisseder” (9).

“Vatanseverlik ruh gibidir. Çünkü ruhu olmayan beden ölü, seveni olmayan vatan sadece topraktan ibarettir” (10).

4.2.3. Yaşam Kaynağı Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriye 25 katılımcı ve 10 metafor temsil etmekte olup, 9. sınıflardan 6, 10. sınıflardan 6, 11. sınıflardan 4 ve 12. sınıflardan 9 katılımcı bulunmaktadır. Bu kategoride en fazla metafor 12. sınıflar tarafından üretilirken, en az 11. sınıflar tarafından üretilmiştir.

Bu kategoride yer alan en başat metafor imgeleri şunlardır: Oksijen (f=7), su (f=7), güneş (f=3), hava (f=2). Bu kategoriyi oluşturan metaforlar genellikle yaşamın var olabilmesi için gerekli olan öncül unsurlardır. Örneğin; *“Vatanseverlik oksijen gibidir Çünkü oksijensiz hayat olmaz, vatanseverlik olmazsa vatan olmaz”* (10) gibi.

“Vatanseverlik su gibidir. Çünkü su olmadan yaşayamadığımız gibi, vatanseverlik olmadan da yaşayamayız” (10).

“Vatanseverlik güneş gibidir. Çünkü güneş yaşamın, vatanseverlik bizim hayat kaynağımızdır” (10).

“Vatanseverlik hava gibidir. Çünkü hava olmazsa canlılar olmaz, vatanseverlik olmadan insanlar yaşayamaz” (9).

“Vatanseverlik bebeğin kordonu gibidir. Çünkü bebeğin kordonu anne karnında tutunmasını ve beslenmesini sağlar. Vatanseverlikte bizim hayata tutunmamızın sebebidir” (10).

4.2.4. Duygusal Bağ Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriyi 7 katılımcı 4 metafor temsil etmekte olup, 3 tane 10. sınıf, 2 tane 11. sınıf ve 2 tane 12. sınıf katılımcı bulunmaktadır. 9. sınıflar bu kategoride hiç metafor imgesi üretmemiştir.

Bu kategoride yer alan imgeler şunlardır: Aşk (f=3), Aşık Veysel (f=2), sevgili (f=1), aile sevgisi (f=1). Bu kategoriyi oluşturan imgeler vatanseverlik değerine duygusal anlam yükleyen unsurlardır.

“Vatanseverlik aşk gibidir Çünkü yeri gelir gülersin yeri gelir acı çekersin ama sana her zaman yaşama sevinci verir” (10).

“Vatanseverlik aile sevgisi gibidir Çünkü insanda aile sevgisi olmazsa hayatında kimseyi sevmez vatan sevgisi olmazsa da vatanını sevmez vatani uğruna hiçbir şey yapmaz” (12).

“Vatanseverlik sevgili gibidir Çünkü her zaman aklının bir köşesinde yer alır” (12).

4.2.5. Mücadele ve Kararlılık Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriyi 5 katılımcı ve 5 metafor temsil etmekte olup, 10. sınıflardan 1 katılımcı, 11. sınıflardan 1 katılımcı ve 12. sınıflardan 3 katılımcı bulunmaktadır. 9. sınıflar bu kategoride hiç metafor imgesi üretmemişlerdir.

Bu kategoride yer alan imgeler şunlardır: Atatürk (f=1), savaşmak (f=1), canını seve seve vermek (f=1), çınar ağacı (f=1), çölde çıkan papatya (f=1). Bu kategoriyi oluşturan metaforlar genellikle bütün zorluklara rağmen mücadelecisi ruhu ve kararlılığı anlatan unsurlardır.

“Vatanseverlik Atatürk gibidir. Çünkü sonuna kadar savaşsınız” (12).

“Vatanseverlik çınar ağacına benzer. Çünkü öldü dendiği anda köklerinden tekrar filizlenir” (10).

“Vatanseverlik çölde çıkan papatya gibidir. Çünkü her baba yiğidin harcı değildir” (12).

4.2.6. Birleştirici ve Bütünleştirici Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriyi 5 katılımcı ve 5 metafor temsil etmekte olup, 9. sınıflardan 1, 10. sınıflardan 1 ve 11. sınıflardan 3 katılımcı bulunmaktadır. 12. sınıflar bu kategoride hiç metafor üretmemişlerdir.

Bu kategoride yer alan imgeler şunlardır: Çimento (f=1), vida (f=1), yapıştırıcı (f=1), aile bağları (f=1), baba (f=1).

“Vatanseverlik çimento gibidir. Çünkü ülkede yaşayan bütün insanlar tek bir hedefte birleştirir”(10).

“Vatanseverlik vida gibidir. Çünkü sağlam olmazsa her şey yıkılır bozulur” (9).

“Vatanseverlik yapıştırıcı gibidir. Çünkü yapıştırıcı farklı unsurları yapıştırarak bir arada tutar, vatanseverlikte farklı insanlardan oluşan vatani bir arada tutar” (11).

“Vatanseverlik aile bağları gibidir. Çünkü bireyler arasında kuvvetli bir bağ olmazsa birliktelik olmaz. Vatanseverlik olmadan insanlar bir arada duramaz” (11).

4.2.7. Yol Gösterici ve Aydınlatıcı Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriye 4 katılımcı ve 4 metafor temsil etmekte olup, 9. sınıflardan 1 katılımcı, 11. sınıflardan 2 katılımcı ve 12. sınıflardan 1 katılımcı bulunmakta olup 10. sınıflar bu kategoride herhangi bir imge ortaya koymamışlardır.

Bu kategoride yer alan imgeler şunlardır: Öğretmen (f=1), ay (f=1), yıldızlar (f=1), ışık (f=1).

“Vatanseverlik sınıftaki öğretmen gibidir. Çünkü yol gösterir” (12).

“Vatanseverlik ay gibidir. Çünkü ay olmadan gecemiz karanlığa gömülür. Vatanseverlik olmadan karanlık dönemler aydınlanmaz” (9).

“Vatanseverlik ışık gibidir. Çünkü o olmadan menzimize ulaşamayız” (11).

4.2.8. Koruyucu Unsur Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriye 4 katılımcı ve 4 metafor temsil etmekte olup, 10. sınıflardan 1 katılımcı, 11. sınıflardan 2 katılımcı, 12. sınıflardan 1 katılımcı bulunmakta olup 9. sınıflar bu kategoride herhangi bir imge ortaya koymamışlardır.

Bu kategoride yer alan imgeler şunlardır: Ev (f=1), aile (f=1), baba (f=1), kalenin kapısı (f=1).

“Vatanseverlik bir ev gibidir. Çünkü korktuğumuzda, kendimizi kötü hissettiğimizde evimize sığınır kendimizi orada iyi hissederiz” (12).

“Vatanseverlik aile gibidir. Çünkü gerektiği zaman ailesini korur, gerektiği zaman ailesi onu korur” (11).

“Vatanseverlik baba gibidir. Çünkü babanın eve sahip çıktığı gibi vatanını sevende ülkesine sahip çıkar” (11).

“Vatanseverlik kalenin kapısı gibidir. Çünkü kale kapısı olmazsa kale işgale açıktır. Vatanseverlik olmazsa vatan işgale açıktır” (10).

4.2.9. Kutsallık Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriye 3 katılımcı ve 3 metafor temsil etmekte olup, 9. sınıflardan 1 ve 11. sınıflardan 2 katılımcı bulunmakta olup 10 ve 12. Sınıflar bu kategoride metafor imgesi üretmemişlerdir.

Bu kategoride yer alan imgeler şunlardır: Şehit (f=1), namaz (f=1), iman (f=1).

“Vatanseverlik şehit olmak gibidir. Çünkü şehit olmadan toprak vatan olmadığı gibi vatanseverlik olmadan da toprak vatan olmaz” (11).

“Vatanseverlik namaz gibidir. Çünkü günde beş vakit hatırlarsın” (9).

“Vatanseverlik İman gibidir. Çünkü iman olmadan yaratıcı katında bir değerimiz olmaz, vatanseverlik olmadan da değerimiz olmaz” (11).

4.2.10. Eşsiz ve Benzersiz Olarak Vatanseverlik

Bu kategoriye 3 katılımcı ve 3 metafor temsil etmekte olup, 10. sınıflardan 1 katılımcı, 12. sınıflardan 2 katılımcı bulunmakta olup, 9 ve 11. sınıflar bu kategoride herhangi bir imge ortaya koymamışlardır.

Bu kategoride yer alan imgeler şunlardır: Ay (f=1), altın (f=1), evlada olan sevgi (f=1).

“Vatanseverlik gökyüzündeki ay gibidir. Çünkü gökyüzünde yıldız çoktur ama ay bir tanedir” (12).

“Vatanseverlik annenin evladına olan sevgisi gibidir. Çünkü anne çocuğuna karşı öyle bir sevgi besler ki bu sevginin eşi benzeri yoktur” (12).

“Vatanseverlik altın gibidir. Çünkü çamura düşse de kirlense de değerini kaybetmez” (10).

5. SONUÇ

Öğrencilerde vatanseverlik duygusunun gelişip kökleşmesini sağlayan en önemli derslerden birisi coğrafyadır. Coğrafya öğretim programı içerisine yer alan on kök değerden biri de “vatanseverlik” olup, ortaöğretim öğrencilerine kazanımlar yoluyla doğrudan veya diğer kök değerlerle birlikte de verilebilmektedir. Çifçi (2014) ve Yörü (2007) vatanseverlik değerinin benimsetilmesinde coğrafya eğitiminin öneminden bahsederken; farklı disiplinlerde İbret vd., (2015), Avcı (2016) ve Avcı vd., (2017) coğrafya disiplininin, sosyal bilgiler derslerinde de vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. 2018 coğrafya öğretim programında vatanseverlik değeri 9. sınıfta bir, diğer sınıflarda ikişer kazanımla ilişkilendirilmiştir. Ancak 11 ve 12. sınıfların haftada 2’şer saat uygulanan programlarında vatanseverlik değeri birer kazanımla ilişkilendirilmiştir. Sınıflar özelinde incelendiğinde vatanseverlik değeri ile doğrudan ilişkilendirilen kazanım sayısı yedi olmakla birlikte, bu değer ile ilişkilendirilen yedi kazanımın üç tanesi doğal sistemler ünitesinde yer almıştır. Değirmenci’nin (2018) yaptığı çalışmaya göre de coğrafya dersi öğretim programında genel olarak en fazla değer doğal sistemler ünitesiyle ilişkilendirilmiştir. Demiralp’a (2017) göre ise günümüzde uygulanan coğrafya öğretim programında öğrencilere öngörülen bilgi ve becerilerin yanında değer ve tutumların kazandırılması da hedeflenmiştir.

Bu araştırma kapsamında öğrenimleri sırasında coğrafya derslerine katılan, Anadolu erkek imam hatip lisesindeki öğrencilerin “vatanseverlik” değerine ilişkin metaforik algıları ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda ortaya çıkan vatanseverlik metaforları:

- Gereklilik ve Zorunluluk Olarak Vatanseverlik
- Tamamlayıcı ve Bütünleyici Olarak Vatanseverlik
- Yaşam Kaynağı Olarak Vatanseverlik
- Duygusal Bağ Olarak Vatanseverlik
- Mücadele ve Kararlılık Olarak Vatanseverlik
- Birleştirici ve Bütünleştirici Olarak Vatanseverlik
- Yol Gösterici ve Aydınlatıcı Olarak Vatanseverlik
- Koruyucu Unsur Olarak Vatanseverlik
- Kutsallık Olarak Vatanseverlik
- Eşsiz ve Benzersiz Olarak Vatanseverlik, olarak 10 farklı kavramsal kategoride

sınıflandırılmıştır.

Araştırmaya sonucuna göre öğrenciler vatanseverlik değerini en fazla “gereklilik ve zorunluluk olarak vatanseverlik”, “tamamlayıcı ve bütünleştirici olarak vatanseverlik” ve “yaşam kaynağı olarak vatanseverlik” kategorilerinde kalp, su ve oksijen metaforları ile açıklamışlardır. Akça ve Uzunöz (2019) tarafından yapılan çalışmada, sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin vatanseverlik değerini en fazla “sevgi olarak vatanseverlik”, “milli kültür olarak vatanseverlik” ve “dayanışma olarak vatanseverlik” kategorilerinde anne sevgisi, fedakarlık ve aile sevgisi gibi metaforlarla açıkladığı ortaya çıkmıştır. Farklı disiplinlerde yapılan diğer çalışmalarda; Kılcan (2013) 8. sınıf öğrencilerinin vatanseverlik değerini en fazla “fedakâr olunan”, “vazgeçilmez olunan” ve “sorumlu olunan görev” kategorilerinde asker, askerlik ve Atatürk gibi metaforlarla açıkladığını belirtmiştir. Akyol’un (2016) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada, 6. sınıf öğrencileri vatanseverlik değerini en fazla “aile unsurları”, “somut unsurlar” ve “kahramanlık unsurları” kategorilerinde anne, baba ve Atatürk gibi metaforlarla açıklamışlardır. Bakioğlu ve Kurt (2009) öğretmenlerin vatanseverlik değerinde “aidiyet” duygusunun ön plana çıktığını belirtmişlerdir

Araştırmaya 216 gönüllü öğrenci katılmış olup, 129 tane geçerli metafor formu oluşturulmuştur. Elde edilen geçerli metafor kağıtlarının % 31'i 11. sınıflar, % 25'i 12. sınıflar, % 22,5'i 10. sınıflar ve % 21,5'i 9. sınıflar tarafından üretilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen tasnif çalışmalarında 87 adet farklı geçerli metafor üretilmiş, elde edilen bu metaforlar 10 farklı kategoride sınıflandırılmıştır.

Araştırma sonucuna göre öğrencilerin büyük bir kısmı (f=43) vatanseverlik değerini gereklilik ve zorunluluk unsurları ile imgelemiştir. Örneğin kalp, beyin, damar, iskelet sistemi, soluk borusu gibi vücudun çalışması ve beklenen işlevlerini yerine getirebilmesi için gerekli ve zorunlu olan unsur olarak görmüşlerdir.

Bunun yanında araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir kısmı (f=25) vatanseverlik değerini tamamlayıcı ve bütünleyici unsur olarak imgelemiştir. Bu kategoride şeref, inanç, göz, kulak, ruh, el ayak gibi insanı ve vücudu tamamlayıcı imgelere benzetmişlerdir. Vatanseverlik değeri olmadan insanda bir şeylerin eksik kalacağını, vatanseverliğin insanı tamamlayan bir olgu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca vatanseverliği davulun tokmağı, arabanın tekerleği gibi herhangi bir nesnenin işlev görebilmesi için onu tamamlayan madde olarak imgelemiştir.

Araştırmaya göre öğrencilerin önemli bir kısmı (f=25) vatanseverlik değerini yaşam kaynağı olarak görülen oksijen, su, güneş, hava gibi imgelerle ortaya koymuştur. Araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan öğrenciler vatanseverlik değerini kutsallık kategorisinde sadece üç metafor imgesi ile ifade etmişlerdir. Bu imgeler şehit, namaz ve imandır.

Araştırma sonucuna göre soyut bir kavram olan “vatanseverlik” olgusunun bir bütün olarak açıklanabilmesi için daha fazla sayıda metafora ihtiyaç vardır. Örneğin araştırma sonucuna göre vatanseverlik değeri; gereklilik ve zorunluluk veya tamamlayıcı ve bütünleyici olarak görülebilirken aynı zamanda yaşam kaynağı olarak, birleştirici ve bütünleştirici olarak da görülebilmektedir. Bu durumda vatanseverlik olgusunu tek bir metaforla bir bütün olarak açıklamak yeterli olmayacaktır. Çünkü araştırmaya katılan her bir birey tarafından oluşturulan metaforlar açıklanmaya çalışılan olgunun sadece bir parçasını temsil eder ki, bu genellikle bireyin aklına gelen ilk ifade ve en güçlü özelliğidir. Aslında metafor temsil ettiği olguyu veya zihinsel algının doğrudan kendisi değil, sembolik ifadesidir. Öğrencilerin vatanseverlik değerine ilişkin zihinsel algılarını daha sağlıklı biçimde ortaya çıkarabilmek için yapılacak olan metafor çalışmalarının artırılması gerekmektedir. Ayrıca metaforlar coğrafya eğitiminin her safhasında ve günlük hayatta öğrencilerin belli olgularda sahip oldukları zihinsel imgeleri, kavrayışları ortaya çıkarmada, anlamada güçlü bir araç olarak kullanılabilir.

6. KAYNAKÇA

Akbaş, Y. ve Gençtürk, E. (2013). Coğrafi Bilgi Sistemleri Kavramına Metaforik Bakış. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 179-196.

Akça, D. ve Uzunöz, A. (2019). Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Vatanseverlik Değerine İlişkin Metaforik Algıları. *II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi (UCEK-2019) Özetler Kitabı* içinde (s. 278-279), Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi

Aksoy, B. (2003). Millî Kimliğin Kazandırılmasında Coğrafyanın Önemi. *Türk Yurdu Dergisi*, 23(194), 55-59.

Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde “Yardımseverlik” Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akyol, Y. (2016). Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Vatanseverlik Değerine İlişkin Metaforik Algıları. *INESJOURNAL (Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi)*, 3(7), 19-32.

Altan, Z. M. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 54-57.

Artvinli, E. (2011). Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Değerler ve Ders Kitaplarına Yansımaları. *Değerler Eğitimi Sempozyumu, “Sosyal ve Kurumsal Yönleriyle Değerler Eğitimi”*, Eskişehir.

- Atasoy, T. ve Koç, H. (2015). Coğrafya Öğretiminin Aktif Vatandaşlık Eğitimindeki Rolü: Öğretim Üyesi Görüşleri, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 8(2), 133-153.
- Avcı, E. K. (2016). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminde Coğrafya Disiplininin Rolü. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 1(1), 36-58.
- Avcı, A. A., İbret, B. Ü. ve Avcı, E. K. (2017). Social Studies Teachers' Views Related With The Value of The Patriotism is Given at Social Sciences. *Elementary Education Online*, 16(4), 1558-1574.
- Aydın, F. (2011). Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Eastern Geographical Review*, 16(26), 25-44.
- Aydın, H. ve Yaşar, O. (2020). 2005 ve 2017 Coğrafya Dersi Öğretim Programlarına Göre Yazılmış Coğrafya Ders Kitaplarının Değerler Eğitimi Yaklaşımları Açısından Karşılaştırılması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2826-2842.
- Bakioğlu, A. ve Kurt, T. (2009). Öğretmenlerin Demokrasi Vatandaşlık ve Vatanseverlik Algılarının Nitel Olarak İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 19-39.
- Beldağ, A. ve Geçit, Y. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin “Coğrafya” Kavramına İlişkin Algıları: Bir Olgubilim Araştırması. *Eastern Geographical Review*, 22(37), 99-112.
- Çal, Ü. T. ve Demirkaya, H. (2018, Ekim). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bilimsellik Değerine İlişkin Metaforik Algıları. *International Symposium of Education and Values (ISOEVA)*, Antalya.
- Çifçi, T. (2017). *Coğrafyada Değer Eğitimi*, Ankara: Pegem Yayınevi.
- Çifçi, T. (2014). *Coğrafya Müfredatındaki Değerlerin Eğitimi Üzerine Bir Model Çalışması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çifçi, T. ve Ünalı, Ü. E. (2014). Remarks and Views of Geography Teachers on Current Situation of Value Education. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 6 (2), 81-99.
- Değirmenci, Y. (2018). Coğrafya Dersi Öğretim Programında Değerler. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 429-450.
- Demiralp, N. (2017). Coğrafya Öğretiminde Programların Tasarım ve Program Öğeleri Açısından İncelenmesi ve 2017 Öğretim Programı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(17), 521-545.
- Ekici, G. (2016). Öğretmen Adaylarının “Bilgisayar” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(3), 755-781.
- Ercan, R. (2015). Yetişkinlerde Yurtseverlik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, 10(3), 409-426.
- Gülersoy, A. E. (2007). Eski ve Yeni 9-10. Sınıf Coğrafya Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 163-173.
- Henau L. & Miguët, H. (2003). Geography Teaching for Citizenship Education in Flanders. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 12(1), 81-83.
- İbret, B., Karatekin, K. ve Avcı, E. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Öğretiminin Değerler Eğitimi Açısından Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45 (207), 5-23.
- Kalyoncu, R. (2012). Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının “Öğretmenlik” Kavramına İlişkin Metaforları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484.
- Kıral, E. (2015). Öğretmen Adaylarının Algılarına Göre Öğretmen Metaforları. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 57-65.
- Kılcan, B. (2013). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*, Oxford: Oxford University Press.
- Kumarassamy, J. & Koh, C. (2017). Teachers' Perceptions of Infusion of Values in Science Lessons: A Qualitative Study. *Research in Science Education*, 49, 109-136.
- Kurtdaş, E.M. (2017). Değerlerin Kaynağı ve Anlamlandırılması. *Turkish Studies*, 12(21), 349-366.

- Lambert, D. (1999). Geography and Moral Education in a Super Complex World: The Significance Of Values Education And Some Remaining Dilemmas. *Place & Environment*, 2(1), 5-18.
- Lakoff, G. (1993). *The Contemporary Theory of Metaphor*. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and Thought*, 202–251. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/books/metaphor-and-thought/contemporary-theory-of-metaphor/105C88308C325B0F4E5A3187F6698861>
- Lakoff, G. & Turner, M. (1989). *More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Meydan, A. (2012). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Uzay Algısı. *I. Ulusal Coğrafya Eğitimi Sempozyumu*, Erzurum.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2017). *Ortaöğretim Coğrafya Dersi (9., 10., 11. ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. <http://www.derspanosu.com/dosyalar/item/2017-2018-ortaogretim-coğrafya-dersi-ogretim-programi> adresinden 12 Eylül 2020 tarihinde edinilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018a). *Ortaöğretim Coğrafya Dersi (9., 10., 11. ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203724482-Cografya%20dop%20pdf.pdf> adresinden 18 Mayıs 2020 tarihinde edinilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018b). *2023 Eğitim Vizyonu*. <https://2023vizyonu.meb.gov.tr/> adresinden 17 Nisan 2020 tarihinde edinilmiştir.
- Planinc, R. T. (2008). Geographical Education and Values of Space: A Comparative Assessment from Five European Countries. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 17(1), 56-88.
- Saban, A. (2008a). İlköğretim I. Kademe Öğretmen ve Öğrencilerinin Bilgi ve Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2008b). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Sağdıç, M. ve İlhan, G. O. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının “Vatan” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *International Journal of Geography and Geography Education*, 38, 104-118.
- Shobha, S. & Kala, N. (2015). Value Education Towards Empowerment of Youth A Holistic Approach. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 172, 192-199.
- Tahiroğlu, M. Aktepe, V. (2015). Değerler Eğitimi Yaklaşımlarına Göre Geliştirilen Etkinliklerin Demokratik Algı ve Davranışlar Üzerine Etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 309-345.
- Türk Dil Kurumu (2019). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 10 Mayıs 2020 tarihinde erişildi.
- Uzunöz, A., Aktepe, V. ve Köybaşı, E. (2018). Değer Analizi Yaklaşımı Yoluyla Dürüstlük Değerine Dönük Öğrenci Cevaplarının İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 11(3), 606-626.
- Yavuz, İ. (2018). Sosyal Bilgiler Derslerinde Vatansızlık Değerinin Öğretimi Konusunda Farklı Ülke Uygulamaları. *Araştırma ve Deneyim Dergisi (Adeder)*, 3(1), 17-31.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yörü, S. (2007). *Vatan Sevgisi ve Yurttaşlık Bilinci Oluşturmada Lise Coğrafya Derslerinin Yerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.